

ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Σταύρος Γρόσδος*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σχολική καθημερινότητα -συνυφασμένη με τη σοβαροφάνεια, τη γνωσιοθηρία, το ρητορικό δέος απέναντι στην εθνική κληρονομιά (πολλές φορές βουτηγμένη στα θολά νερά του εθνοκεντρισμού) και την αισθητική τελειότητα- αναιρεί την πιο ουσιαστική διάσταση της επαφής με το βιβλίο: την έννοια του παιχνιδιού, την ηδονή της ανάγνωσης, τη χαρά της δημιουργίας. Συχνά γίνεται λόγος για βιβλίο σχολικό και εξωσχολικό. Η διάκριση αυτή χρησιμοποιείται ως επιχείρημα για τη χρήση στη σχολική αίθουσα ενός και μοναδικού βιβλίου. Υπάρχει ένα βιβλίο ιστορίας στο οποίο όλοι αναφέρονται (δάσκαλος και μαθητές), ψάχνουν να βρουν μέσα εκεί την αλήθεια, η οποία είναι αδιαμφισβήτητη εφόσον είναι κατατεθειμένη γραπτώς. Υπάρχει δηλαδή μια καταδυναστευση του γραπτού μέσω του μοναδικού βιβλίου, μια ιδεολογική τρομοκρατία¹. Και αυτό είναι περισσότερο φανερό -και οδυνηρό- στο μάθημα της ιστορίας.

Μια εναλλακτική διδακτική πρόταση² για τη διδασκαλία της ιστορίας μέσα από τα ιστορικά μυθιστορήματα³ και τα βιβλία γνώσεων, εκτός από την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης, στοχεύει στην απελευθέρωση της δημιουργικής ικανότητας και της φαντασίας του μαθητή/τρια αναγνώστη/στρια, ο οποίος/α θα καλλιεργήσει μια προσωπική και δημιουργική σχέση με την ανάγνωση, θα βοηθηθεί στην ερμηνεία των ιστορικών κειμένων και στην επέκταση με τη φαντασία του/της των λογοτεχνικών κειμένων, θα επινοήσει τις δικές του/της αναγνώσεις, θα σκηνοθετήσει ο ίδιος/α τα κείμενα για τον εαυτό του/της⁴. Είναι χαρακτηριστική η φράση της Perry Nodelman: "Τα περισσότερα από αυτά που θέλει να πει ένα κείμενο, δεν βρίσκονται στις σελίδες του"⁵. Θα τα ανακαλύψουμε μόνοι μας με ανοιχτές αναγνώσεις.

Διττή είναι η επιδίωξη του συγγραφέα του κειμένου: Από τη μια μεριά η σύζευξη λογοτεχνίας

και ιστορίας με απλές δράσεις-παιχνίδια όπου πρωταγωνιστούν τα παιδιά, η απόλαυση της ανάγνωσης, τα βιβλία γνώσεων και τα ιστορικά λογοτεχνικά μυθιστορήματα. Κι από την άλλη, η παράθεση της ελληνόγλωσσης βιβλιογραφίας, στην οποία τα βιβλία γνώσεων και τα ιστορικά μυθιστορήματα είναι κατηγοριοποιημένα ανά ιστορική εποχή (Προϊστορικά και Πρωτοϊστορικά χρόνια, Αρχαία χρόνια, Ρωμαϊκά χρόνια, Βυζαντινά χρόνια, Νεότερα χρόνια). Αν η παραπάνω βιβλιογραφία αποτελέσει ερέθισμα για την απελευθέρωση της φαντασίας του εκπαιδευτικού και τη δημιουργική χρήση της λογοτεχνίας για την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των παιδιών στο μάθημα της ιστορίας, τότε το κείμενο αυτό έχει επιτύχει το σκοπό του.

Jonathan Stroud, Αρχαία Ρώμη,
εκδ. Ελληνικά Γράμματα, σελ. 13

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ⁶

- Οργάνωση στην τάξη "ιστορικής" δανειστικής βιβλιοθήκης.
- Ανάγνωση ή απλά ξεφύλλισμα ιστορικών μυθιστορημάτων και βιβλίων ιστορικών γνώσεων με

Ίδεες και δοκιμές μέσα από την τάξη

μοναδικό στόχο την αληθινή απόλαυση της ανάγνωσης (η προτροπή προς τους μαθητές δεν θα είναι: βιβλία που πρέπει να διαβάσεις, αλλά βιβλία που μπορείς να ξεφυλλίσεις ή να διαβάσεις..., αν το θέλεις). Και βέβαια, απόλυτος σεβασμός στα δικαιώματα του αναγνώστη⁷, όπως τα κατέγραψε ο Ντανιέλ Πένακ:

1. Το δικαίωμα να μη διαβάζουμε.
2. Το δικαίωμα να πηδάμε σελίδες.
3. Το δικαίωμα να μην τελειώνουμε ένα βιβλίο.
4. Το δικαίωμα να ξαναδιαβάζουμε.
5. Το δικαίωμα να διαβάζουμε οτιδήποτε.
6. Το δικαίωμα στο "μποβαρισμό".
7. Το δικαίωμα να διαβάζουμε οπουδήποτε.
8. Το δικαίωμα να τσαλαβουτάμε.
9. Το δικαίωμα να διαβάζουμε μεγαλόφωνα.
10. Το δικαίωμα να σωπαίνουμε.

• Η βιβλιοθήκη του διαλείμματος. Δέκα, περίπου, ιστορικά μυθιστορήματα απλώνονται στην τάξη ή στους διαδρόμους του σχολείου πάνω σε θρανία που

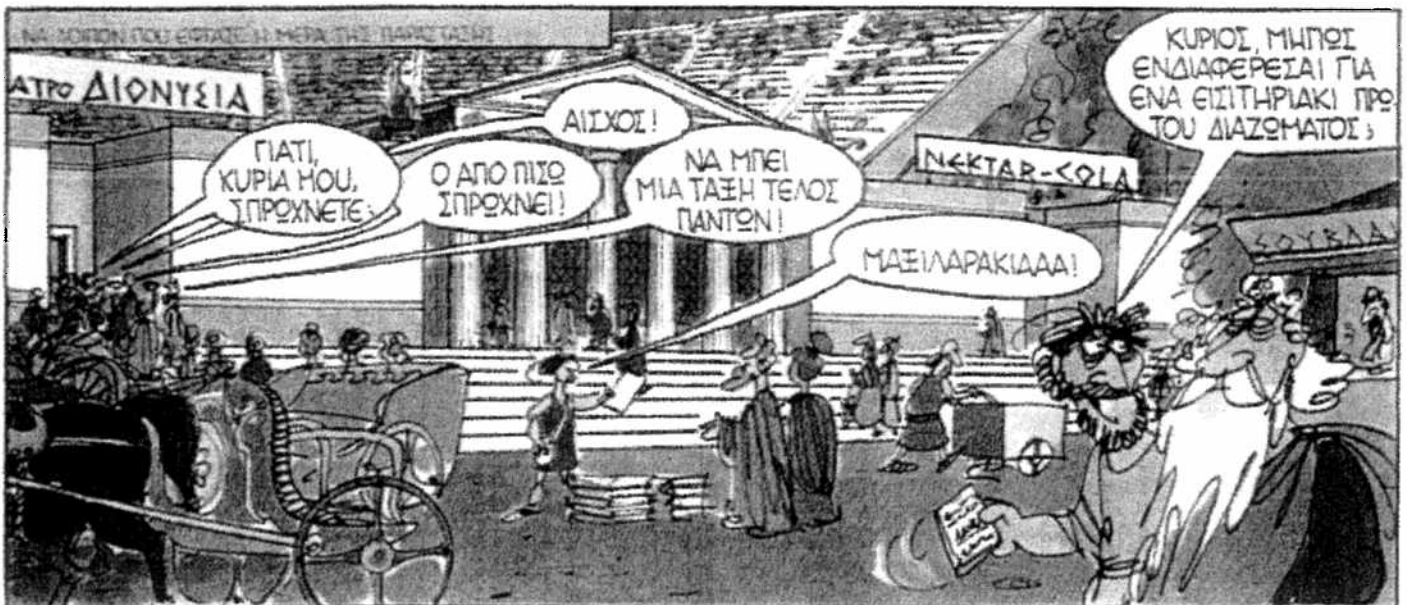
περιεχόμενο. Μόνιμη συνεργασία μεταξύ του σχολείου και της γειτονικής βιβλιοθήκης. Κάθε μήνα ένας αριθμός βιβλίων με ιστορικό περιεχόμενο μεταφέρεται από τη βιβλιοθήκη στο σχολείο.

• Το δεκάλεπτο της ιστορίας. Κάθε Παρασκευή, στο τελευταίο διδακτικό δεκάλεπτο, ένας μαθητής/τρια της τάξης διαβάζει απόσπασμα από ιστορικό μυθιστόρημα, που ο ίδιος/α έχει επιλέξει και νομίζει ότι παρουσιάζει ενδιαφέρον για τους συμμαθητές/τριες του/της.

• Οι μαθητές/τριες, ομαδικά, μετά την ανάγνωση ενός ιστορικού μυθιστορήματος:

α. Καταγράφουν τα στοιχεία του ιστορικού πλαισίου του μυθιστορήματος (εποχή, γεγονότα, τόπος, χώρος, ιστορικά πρόσωπα).

β. Ξεχωρίζουν τα ιστορικά στοιχεία του μυθιστορήματος από τα μυθοπλαστικά στοιχεία που έχει προσθέσει ο συγγραφέας, βρίσκουν διαφορές αλλά και κοινά χαρακτηριστικά (προηγουμένως έχουν ερευνήσει τα ανάλογα

Αποστολίδης Τ., Ακοκαλίδης Γ., *Οι Κωμωδίες του Αριστοφάνη*, Ειρήνη, εκδ. Κάμος, σ. 37

έχουν ενωθεί και έχουν φτιάξει ένα μεγάλο τραπέζι. Στο διάλειμμα, τα παιδιά ξεφυλλίζουν τα βιβλία, διαβάζουν κάποιο απόσπασμα, ενημερώνονται, το διασκεδάζουν.

• Επίσκεψη της τάξης στη γειτονική βιβλιοθήκη. Γνωριμία των παιδιών με τους χώρους της βιβλιοθήκης και ενημέρωση για τις βασικές λειτουργίες της μέσα από παιχνίδια⁸. Εντοπισμός, καταγραφή και δανεισμός βιβλίων με ιστορικό

ιστορικά γεγονότα σε βιβλία γνώσεων).

γ. Συγκρίνουν αποσπάσματα του ιστορικού μυθιστορήματος με ανάλογα αποσπάσματα ιστορικών βιβλίων (ύφος, τόνος, παρουσίαση κ.ά.).

δ. Προσεγγίζουν τους τρόπους με τους οποίους τα ιστορικά γεγονότα επηρεάζουν την καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

• Οι μαθητές/τριες, ομαδικά, οργανώνουν και υλοποιούν βιβλιοπαρουσιάσεις με πρωτότυπους

όπους (ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, ιαφημιστικές αφίσες κ.ά.).

Δραματοποιήσεις αποσπασμάτων των βιβλίων, με όλο ή παντομimικά. Τα παιδιά γράφουν τα κείμενα, μοιράζουν ρόλους, κατασκευάζουν κηνικά, οργανώνουν και υλοποιούν αυτοσχέδιες παραστάσεις.

Ο γραπτός λόγος των βιβλίων μεταμορφώνεται σε αφηγηματικό εικονογραφημένο λόγο. Τα παιδιά μετατρέπουν αποσπάσματα σε κόμικς. Προηγείται η συζήτηση στην τάξη για τις συμβάσεις των κόμικς (καρέ, λεζάντες, ήρωες, μετατροπή της αφήγησης σε διάλογο κ.ά.)⁹. Κι ακόμα, τα παιδιά συγκεντρώνουν περιοδικά κόμικς που σχετίζονται με ιστορικά γεγονότα¹⁰.

- Τα ιστορικά μυθιστορήματα αποτελούν πρώτης τάξεως υλικό για την οργάνωση και την εφαρμογή ομαδικών συνθετικών εργασιών στο σχολείο με διαπλοκή μαθημάτων, δηλαδή ομαδικές δραστηριότητες που ξεκινούν από τις επιθυμίες των παιδιών, σχεδιάζονται μαζί με τα παιδιά, σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα και το περιβάλλον τους, συμμετέχουν όλοι ενεργά στις δραστηριότητες που στοχεύουν στην ολοκλήρωση κάποιου έργου και οδηγούν στη λύση ενός προβλήματος ή κάποιας κατασκευής.

- Τα παιδιά διαβάζουν στο σπίτι τους το ίδιο βιβλίο. Συζητώντας στην τάξη ξεχωρίζουν σκηνές της πλοκής και αποφασίζουν ποια σκηνή θα ζωγραφίσει (θα εικονογραφήσει) ο καθένας. Οι ζωγραφιές συγκεντρώνονται, μπαίνουν στη σειρά και αναρτώνται στον πίνακα ή τους τοίχους του σχολείου. Τα παιδιά γράφουν με λίγα λόγια το κείμενο που ταιριάζει κάτω από κάθε εικόνα. Η ιστορία έχει εικονογραφηθεί. Εικόνα και λόγος σε τέλεια αρμονία μέσα από αυθόρμητες ζωγραφιές.

- Τα παιδιά συγκεντρώνουν και παρουσιάζουν στην τάξη μύθους, λογοτεχνικά κείμενα, ποιήματα, έργα ζωγραφικής και τραγούδια που αναφέρονται σε τοπικά μνημεία ή ιστορικά γεγονότα.

- Όλα τα παιδιά έχουν διαβάσει το ίδιο ιστορικό μυθιστόρημα. Χωρίζονται σε δυο ομάδες και κάθονται αντικριστά μέσα στην τάξη. Τα παιδιά της μιας ομάδας καλούν τα παιδιά της άλλης ομάδας να εκτελέσουν κάποιες δραστηριότητες μέσα από το βιβλίο, προσπαθώντας να τους

"πιάσουν αδιάβαστους". Ενδεικτικές δραστηριότητες: ερωτήσεις, σκίτσα, αινίγματα.

- Τα παιδιά γράφοντας κείμενα επεμβαίνουν στην ιστορία και την αλλάζουν:

α. Συνεχίζουν την ιστορία γράφοντας ένα δικό τους τέλος.

β. Αλλάζουν την πλοκή σε κάποιο σημείο του βιβλίου όπου το ενδιαφέρον έχει κορυφωθεί.

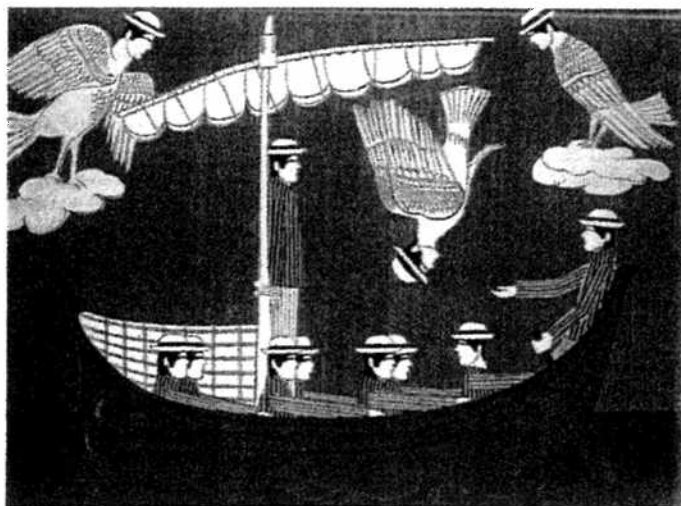
γ. Μεταμορφώνουν τους χαρακτήρες των ηρώων, με την προτροπή: "τι θα συνέβαινε αν..."

δ. Αλλάζουν τον αφηγητή (την οπτική γωνία του συγγραφέα). "Πώς θα ήταν η ιστορία, αν την είχε διηγηθεί ο ...".

ε. "Φαντάσου τον εαυτό σου μέσα στην ιστορία. Ποιος θα ήσουν; Τι θα έκανες; "

- Το υλικό που θα συγκεντρωθεί από τις γλωσσικές και τις εικαστικές δραστηριότητες θα χρησιμοποιηθεί στο υπό έκδοση περιοδικό ή την εφημερίδα των μαθητών/τριών. Αυτό θα τους προσφέρει τις ευκαιρίες να ασχοληθούν με τρόπους συγγραφής, επεξεργασίας της ύλης, γραφιστικής επεξεργασίας και βιβλιοδεσίας περιοδικού.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ ΓΝΩΣΕΩΝ

Γιάννης Γαίτης, Σειρήνες - Οδυσσεύς

Προϊστορικά και Πρωτοϊστορικά χρόνια

- Angeletti Roberta, Ο Μινώταυρος και η αρχαία Κνωσός, εκδ. Μοντέρνοι Καιροί.

- Βαλαβάνης Πάνος, Ο λόφος με τα κρυμμένα μυστικά, Το χρονικό μιας φανταστικής ανασκαφής, Νέοι Ακρίτες, 1996.

συνέχεια στο επόμενο

ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Σταύρος Γρόσδος*

...συνέχεια από το προηγούμενο

- Βαλασάκης Παύλος, Η πτήση του Ίκαρου, εκδ. Χελώνα.
- Βαλασάκης Παύλος, Μικρές ιστορίες από τον Όμηρο, εκδ. Χελώνα.
- Βαλασάκης Παύλος, Ο Περσέας και το κεφάλι της Μέδουσας, εκδ. Χελώνα.
- Βαλασάκης Παύλος, Τα κατορθώματα του Θησέα, εκδ. Χελώνα.
- Βαλασάκης Παύλος, Ο Ιάσωνας και το Χρυσόμυαλο Δέρασ, εκδ. Χελώνα.
- Βαλασάκης Παύλος, Οι 12 άθλοι του Ηρακλή, εκδ. Χελώνα.
- Βαλάση Ζωή, Μυθολογία, εκδ. Το Άδυτον, 1995.
- Βελέτα-Βασιλειάδου Μαρία, Δαίδαλος και Ικαρος, εικ. Άννα Μενδρινού, εκδ. Άγκυρα.
- Βεντούρα Τσεζαρίνι, Κρήτη, εκδ. Άμμος.
- Βογιατζόγλου Στέλλα, Ομήρου Οδύσσεια, σχέδια: Γιώργου Λαζόγκα, εκδ. Α.Σ.Ε.
- Βογιατζόγλου Στέλλα, Ομήρου Ιλιάδα, σχέδια: Γιώργου Λαζόγκα, εκδ. Α.Σ.Ε.
- Berard V., Ακολουθώντας το πλοίο του Οδυσσέα, εκδ. Άγρα, 1991.
- Ventura Piero, Ceserani Gian Paolo, Τροία, Αναζητώντας τους χαμένους πολιτισμούς, μτφρ. Ξένη Γούργα, εκδ. Άμμος, 1990.
- Γεραλή Γ., Ελληνική Μυθολογία, εκδ. Ζαχαρόπουλος, 1983.
- Γιαλουράκη Σοφία, Θησέας, εικ. Άννα Μενδρινού, εκδ. Άγκυρα.
- Γιαλουράκη Σοφία, Τα κυκλαδικά ειδώλια ζωντανεύουν, εκδ. Νέοι Ακρίτες, β' έκδοση 1997.
- Γιαλουράκη Σοφία, Κυκλαδικός Πολιτισμός (βιβλίο για παιδιά), εκδ. Μουσείο Κυκλαδικής και αρχαίας ελληνικής τέχνης, Ίδρυμα Ν.Π. Γουλανδρή, 1987.
- Γιαλουράκη Σοφία, Χρυσές Μυκήνες, Ταξιδεύοντας στο χώρο, στό θρύλο και την ιστορία, εικ. Νίκος Βερβερίδης, εκδ. Ακρίτας, 2000.
- Γκέρτσου-Σαρρή Άννα, Ερμής (από το μύθο στην ιστορία), εικ. Γ. Σταθόπουλος, εκδ. Α.Σ.Ε.-Χαρταετός.
- Γκέρτσου-Σαρρή Άννα, Απόλλων (από το μύθο στην ιστορία), εικ. Γ. Σταθόπουλος, εκδ. Α.Σ.Ε.-Χαρταετός.
- Γκέρτσου-Σαρρή Άννα, Απόλλων, Μαρσίας (Μουσικοί στην αρχαία Ελλάδα), εικ. Γ. Σταθόπουλος, εκδ. Κέδρος.
- Γκέρτσου-Σαρρή Άννα, Ερμής, Αμφύων (Μουσικοί στην αρχαία Ελλάδα), εικ. Γ. Σταθόπουλος, εκδ. Κέδρος.
- Γουλμής Α., Ο Ηρακλής και τα κατορθώματά του, εκδ. Ελευθερουδάκης, 1991.
- Δεληγιάννη-Αναστασιάδη Γεωργία, Ομήρου Οδύσσεια, εκδ. Μίνωα.
- Δικαίου Ελένη, Ιάσωνας - Αργοναυτική εκστρατεία, εκδ. Πατάκη.
- Δούκα Μάνια, Οι οχτώ ιστορίες του πήλινου σφονδυλιού, εκδ. Φυτράκη.
- Έμκε Ελλη, Είδα και άκουσα στην Κνωσό, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1981.
- Estin Col., Laporte Hel., Το βιβλίο της μυθολογίας, εκδ. Δελθανάση, 1988.
- Ένα φανταστικό ταξίδι στην Ελληνική Μυθολογία (comics), σενάριο: Σοφία Σουλή, σκίτσα: Μάρκος Σιγάλας, εκδ. TOUBI'S.
- Ζαραμπούκα Σ., Η Αργοναυτική Εκστρατεία, εκδ. Κέδρος, 1999.
- Ζαραμπούκα Σ., Μυθολογία (10 τόμοι), εκδ. Κέδρος, 1989.
- Ζαραμπούκα Σ., Ομήρου Ιλιάδα, εκδ. Κέδρος, 1989.
- Ζαραμπούκα Σ., Ομήρου Οδύσσεια, εκδ. Κέδρος, 1987.
- Θεοί και Ήρωες-Μυθολογικό λεξικό, εικ. Cattaneo Piero, Lubatelli Antonio, Sergio, εκδ. Στρατική, 1992.
- Ιστορίες από τον Ηρόδοτο: Κροίσος και Σόλων, Το δαχτυλίδι του Πολυκράτη, εκδ. Καστανιώτη, 1992.
- Getz-Presiosi Pat, Ταξίδι στις Προϊστορικές Κυκλάδες, 3.000-2.000 π.Χ., εκδ. Ίδρυμα Ν. Π. Γουλανδρή, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, 1989.
- Getz-Presiosi Pat, Drawing book of Cycladic Art (ελληνική μετάφραση), εκδ. Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης.
- Καζαντζάκης Νίκος, Στα παλάτια της Κνωσού, εκδ. Ελένη Καζαντζάκη.
- Καλοκαιρινός Κ., Ομήρου Ιλιάδα, εκδ. Εστία.
- Καποκάκης Ν., Αποστολή στις Κυκλάδες, εκδ. Δελφίνι, 1992.
- Καραντώνης Α., Ταξιδεύοντας με τον Ηρόδοτο, εκδ. Αστήρ, 1985.
- Κλασσικά Εικονογραφημένα (θεματικός τόμος), Μυθολογία, εκδ. Ατλαντίς, 2001.
- Κοκορέλη Αργυρώ, Προμηθέας - Οι πρώτοι άνθρωποι, εκδ. Πατάκη.
- Κοκορέλη Αργυρώ, Οι θεοί του Ολύμπου - Δίας,

Ίδέες και δοκιμές μέσα από την τάξη

Ήρα, Αθηνά, Άρης, εκδ. Πατάκη.

- Κοκορέλη Αργυρά, Οι θεοί του Ολύμπου - Ποσειδάνας, Άρτεμη, Απόλλωνας, Ερμής, εκδ. Πατάκη.
- Κοκορέλη Αργυρά, Οι θεοί του Ολύμπου - Δήμητρα, Αφροδίτη, Ήφαιστος, Διόνυσος, Πλούτωνας, Εστία, εκδ. Πατάκη.
- Κονιδάρης Γ., Ομήρου Οδύσσεια, εκδ. Εστία.
- Κοντολέον Μ., Ιστορίες από το Αρχαίο Θέατρο: Ελένη, Ιφιγένεια, εκδ. Α.Σ.Ε., 1985.
- Κροντηρά Λήδα, Πρώτη γνωριμία με τους Δελφούς του Απόλλωνα, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, 1985.
- Κροντηρά Λήδα, Πρώτη γνωριμία με την Κρήτη του Μίνωα, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, 1985.
- Μακρυγιάννης Κώστας, Gibson Michael, Ελληνική Μυθολογία εικονογραφημένη, εικ. Caselli Giovanni, εκδ. Σιδέρη, 1979.
- Μανουσάκης Γιάννης, Οι άνθρωποι, οι θεοί και ο Όλυμπος, εκδ. Κέδρος.
- Μάρρα Ειρήνη, Θεογονία, το πιο παλιό παραμύθι του κόσμου, εκδ. Πατάκη.
- Μάρρα Ειρήνη, Μυθικά τέρατα, εκδ. Γνώση.
- Μάρρα Ειρήνη, Προμηθέας, οι πρώτοι άνθρωποι, εκδ. Πατάκη.
- Μουρίκη Κατερίνα, Η αρπαγή της Περσεφόνης, εικ. Άννα Μενδρινού, εκδ. Άγκυρα.
- Μπουλώτης Χρήστος, Μυκηναϊκός πολιτισμός, εκδ. Πατάκη.
- Μύθοι απ' όλο τον κόσμο, εκδ. Ερευνητές.
- McIntosh Jane, Αρχαιολογία, μτφρ. Τζένη Γαβαλάκη, εκδ. Ερευνητές, 1977.
- Νάκου Ειρήνη, Ταξίδια στην Προϊστορική Ελλάδα, εκδ. Κέδρος, 1979.
- Ντεκάστρο Μαρίζα, Αρχαιολογία - ένα ταξίδι στο παρελθόν (οδηγός για παιδιά), εκδ. Κέδρος, 1988.
- Οι απίθανες περιπέτειες του Ιάσονα και το χρυσόμαλλο δέρας (comics), εκδ. Χελώνα.
- Οι απίθανες περιπέτειες του Ηρακλή, του δυνατότερου άντρα στον κόσμο (comics), εκδ. Χελώνα.
- Οι απίθανες περιπέτειες του Οδυσσέα (comics), εκδ. Χελώνα.
- Οι πρώτοι άνθρωποι (μετ. Αχιλλέας Δημητρόπουλος), εκδ. Δελθθανάση, Dorling Kindersley Limited, 1989.
- Παπαδημητρίου Κ., Οι Θεοί και οι ήρωες των Αρχαίων Ελλήνων, εκδ. Σμυρνιατάκη.
- Πίνη Εύη, Μυκηναϊκός Πολιτισμός, (εκπαιδευτικός φάκελος, σειρά: Ο Κόσμος της Αρχαιότητας), εκδ. ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Υπ. Πολιτισμού - Γ.Γ.Λ.Ε. - Πρόγραμμα Μελίνα.
- Πλατή Μαρίνα, Κυκλαδικός Πολιτισμός (εκπαιδευτικός φάκελος, σειρά: Ο Κόσμος της Αρχαιότητας), εκδ. ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Υπ. Πολιτισμού - Γ.Γ.Λ.Ε. - Πρόγραμμα Μελίνα.
- Πλατή Μαρίνα, Νεολιθικός Πολιτισμός (εκπαιδευτικός φάκελος, σειρά: Ο Κόσμος της

Αρχαιότητας), εκδ. ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Υπ. Πολιτισμού - Γ.Γ.Λ.Ε. - Πρόγραμμα Μελίνα.

- Ροδοπούλου Σούλα, Οδύσσεια, εικ. Άννα Μενδρινού, εκδ. Άγκυρα.
- Σακελλαρίου Χάρης, Μυθικά χαμόγελα, εκδ. Πατάκη.
- Σακελλαρίου Χάρης, Ομήρου Ιλιάδα, εκδ. Μίνωα.
- Σίνου Κίρα, Στη χώρα των μαμούθ, εκδ. Κέδρος, 1977.
- Σίνου Κίρα, Το τέλος των τεράτων, εκδ. Κέδρος, 1988.
- Σίνου Κίρα, Στο σκοτάδι της σπηλιάς, εκδ. Κέδρος, 1999.

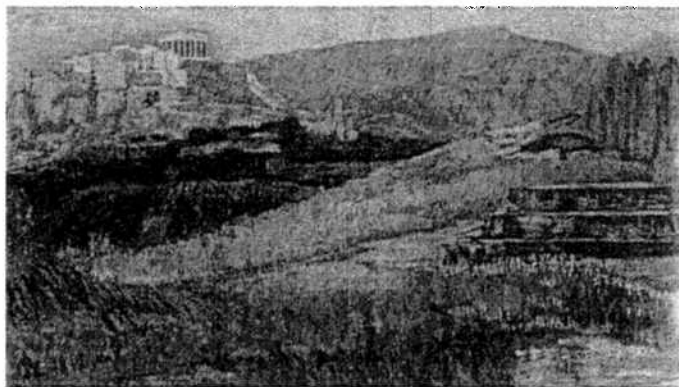
Τιέπολο, Απόλλων και Δάφνη, 1743-44

- Σταθάτου Φράνση, Αργοναυτική εκστρατεία, εικ. Άννα Μενδρινού, εκδ. Άγκυρα.
- Στεφανίδης Μενέλαος, Ελληνική Μυθολογία (σειρά: Παραμυθένιος Όλυμπος), Η Τιτανομαχία (Κοσμογονία-Κρόνος-Δίας), εικ. Γιάννης Στεφανίδης, εκδ. Σίγμα-Στεφανίδη.
- Στεφανίδης Μενέλαος, Ελληνική Μυθολογία (σειρά: Παραμυθένιος Όλυμπος), Το τραγούδι των θεών (Ήρα-Αφροδίτη), εικ. Γιάννης Στεφανίδης, εκδ. Σίγμα-Στεφανίδη.
- Στεφανίδης Μενέλαος, Ελληνική Μυθολογία (σειρά: Παραμυθένιος Όλυμπος), Η λύρα του Απόλλωνα (Απόλλων-Ερμής), εικ. Γιάννης Στεφανίδης, εκδ. Σίγμα-Στεφανίδη.
- Στεφανίδης Μενέλαος, Ελληνική Μυθολογία (σειρά:

Ίδέες και δοκιμές μέσα από την τάξη

Παραμυθένιος Όλυμπος), Η αρπαγή της Περσεφόνης (Δήμητρα-Άρτεμις), εικ. Γιάννης Στεφανίδης, εκδ. Σίγμα-Στεφανίδη.

- Στεφανίδης Μενέλαος, Ελληνική Μυθολογία (σειρά: Παραμυθένιος Όλυμπος), Ο Χρυσός θρόνος (Ήφαιστος-Άρης), εικ. Γιάννης Στεφανίδης, εκδ. Σίγμα-Στεφανίδη.
- Στεφανίδης Μενέλαος, Ελληνική Μυθολογία (σειρά: Παραμυθένιος Όλυμπος), Αθηνά Παλλάδα (Ποσειδών-Εστία), εικ. Γιάννης Στεφανίδης, εκδ. Σίγμα-Στεφανίδη.
- Σφαέλου Καλλιόπη, Ιλιάδα, εικ. Άννα Μενδρινού, εκδ. Άγκυρα.
- Σφήκας Γιώργος, Αττική 8.000 π.Χ., εκδ. Πατάκη.
- Sissa G. - Detienne M., Η καθημερινή ζωή των θεών στην Αρχαία Ελλάδα, εκδ. Παπαδήμα, 1993.
- Ταχατάκη Ειρήνη, Στη Μινωική Κρήτη, εκδ. Σμυρνιωτάκη.
- Τζώρτζογλου Νίτσα, Ο θησαυρός της Τροίας, εκδ. Κέδρος, 1979.
- Τζώρτζογλου Νίτσα, Όταν οργίζεται η γη, εκδ. Κέδρος.
- Τζώρτζογλου Νίτσα, Οι θεοί στον Όλυμπο και άλλες ιστορίες, εικ. Άννα Μενδρινού, εκδ. Άγκυρα, 1988.
- Τρανταλίδου Κατερίνα, Η Παλαιολιθική Εποχή (εκπαιδευτικός φάκελος, σειρά: Ο Κόσμος της Αρχαιότητας), εκδ. ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Υπ. Πολιτισμού - Γ.Γ.Λ.Ε. - Πρόγραμμα Μελίνα.
- Τσάους Οξάνα, Οι δώδεκα θεοί και η μοιρασιά του χρόνου, εκδ. Παπαδόπουλος, 2001.
- Τσουκαλά Δανάη, Οι μικροί θεοί του Κάστρου, εικ. Μαρία Βουδούρογλου, εκδ. Κέδρος, 1978.
- Τσουκαλάς Γιώργος, Ήρωες της Αρχαίας Ελλάδας, εικ. Σ. Σταυρόπουλος, εκδ. Άγκυρα.
- Τσουκαλάς Γιώργος, Θησέας και Μινώταυρος, εικ. Σ. Σταυρόπουλος, εκδ. Άγκυρα.
- Τσουκαλάς Γιώργος, Οι άθλοι του Θησέα, εικ. Σ. Σταυρόπουλος, εκδ. Άγκυρα.
- Τσοτάκου - Καρβέλη Αικ., Εικονογραφικό λεξικό της Ελληνικής Μυθολογίας για παιδιά, εκδ. Γνώση, 1998.
- Χάρβετ Άντονι, Οι Πρώτοι Άνθρωποι (σειρά: Εξερευνητής), εκδ. Α.Σ.Ε.

Κωνσταντίνου Μαλέα, Η Πνίκα με την Ακρόπολη

- Χατζή Γιολάντα, Ιστορία και πολιτισμός των Κυκλάδων, εικ. Σόλης Μπαρκής, εκδ. Πατάκη.
- Χρυσουλάκη Στέλλα, Μινωικός Πολιτισμός, (εκπαιδευτικός φάκελος, σειρά: Ο Κόσμος της Αρχαιότητας), εκδ. ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Υπ. Πολιτισμού - Γ.Γ.Λ.Ε. - Πρόγραμμα Μελίνα.
- Ψαυτή Λίτσα, Ο Ηρακλής, εικ. Άννα Μενδρινού, εκδ. Άγκυρα, 1990.
- Φιλάκης Νίκος, Κρήτες θεοί, εικ. Άγγελος Παπαδημητρίου, εκδ. Καρμάνωρ, 1997.
- Φιλάκης Νίκος, Μίνωας, ο βασιλιάς της Κρήτης, εικ. Άγγελος Παπαδημητρίου, εκδ. Καρμάνωρ, 1997.

Αρχαία χρόνια

- Αγγελοπούλου Βίτω, Η Ακρόπολη και η Ιστορία της, εκδ. Κέδρος, 1976.
- Άλκηστις, Ελλάδα-Φως-Ακρόπολη, Κνωσός, Επίδαυρος, εκδ. Άλκηστις.
- Βαλαβάνης Ε., Ένας Θεός ξεπετιέται, εκδ. Κέδρος.
- Βαλαβάνης Πάνος, Άθλα, αθλητές και έπαθλα, Ολυμπιακοί αγώνες και αθλητισμός στην αρχαία Ελλάδα, εκδ. Ερευνητές, 1996.
- Βαλαβάνης Πάνος, Ο λόφος με τα κρυμμένα μυστικά, Το χρονικό μιας φανταστικής ανασκαφής, Νέοι Ακρίτες, 1996.
- Βαλασάκης Παύλος, Η εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, εκδ. Χελώνα.
- Βερέττας Μάριος, Οι βάτραχοι του Αριστοφάνη, εκδ. Πατάκη.
- Βέτσης Κων/νος, Ντεκάστρο Μαρίζα, Στην Αγορά των αρχαίων Αθηναίων, εκδ. Γνώση, 1989.
- Butland J., Μια αρχαία Ελληνική πόλη, εκδ. Κατούμη.
- Γεωργακοπούλου Μαρία, Το παιδί ονειρεύεται την Αρχαία Ελλάδα, εκδ. Σκυτάλη, 1997.
- Γιαλούρη Άθα, Οι Περσικοί Πόλεμοι, εκδ. Πατάκη.
- Γκρίτση-Μιλλιέζ Τ., Φεγγάρι στην Ακρόπολη, εκδ. Καστανιώτη, 1991.
- Ganegi Anita, Αθλητές και Ηθοποιοί και άλλα επαγγέλματα στην Αρχαία Ελλάδα, εκδ. Σίρις, 1999.
- Γλυκοφρύδη-Τσατσούλα Κ., Μελήσιππος, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1983.
- Γραμμένος Μπάμπης, Μέγας Αλέξανδρος, εικ. Σ. Σταυρόπουλος, εκδ. Άγκυρα.
- John Clare, Αρχαία Ελλάδα, εκδ. Σκίουρος.
- Δικαίου Ελένη, Οι θεοί δεν πεθαίνουν στην Πέλλα, εκδ. Πατάκη.
- Διαμάντη Μάρια, Μπουντούρη Ειρήνη, Για ένα στεφάνι αγριελιάς, εκδ. Καστανιώτη.
- Δρόγκαρη Μαρία, Οι γιοί του Ηρακλή, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Ελευθερίου Βαγγέλης, Γνωρίζω την Ελλάδα - Αρχαιολογικοί χώροι, εκδ. Πατάκη.

συνέχεια στο επόμενο

ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Σταύρος Γρόσδος*

...συνέχεια από το προηγούμενο

- Ελευθερίου Βαγγέλης, Γνωρίζω την Ελλάδα - Μουσεία, εκδ. Πατάκη.
- Έλληνες Συγγραφείς (συλλογικό έργο), Αθάνατη ιδέα, εκδ. Άγκυρα.
- Έμκε Ελλη, Τι είδα και τι άκουσα στην Ολυμπία, εκδ. Καστανιώτη.
- Ζαλοκώστας Χρήστος, Γύρω από την Ελλάδα, εκδ. Εστία.
- Ζαλοκώστας Χρήστος, Το περβόλι των Θεών, εκδ. Εστία, 1976.
- Ζαραμπούκα Σ., Αριστοφάνη Πλούτος, Ειρήνη, Λυσιστράτη, Όρνιθες, Βάτραχοι, εκδ. Κέδρος, 1979.
- Ζαραμπούκα Σ., Ο Μεγαλέξανδρος, εκδ. Κέδρος.
- Η Ιδιωτική Ζωή των ανθρώπων στην Αρχαία Ελλάδα, εκδ. Κέδρος.
- Θεοδώρου Λουκία, Γκράτσιου Βασιλική, Βεργίνα, θησαυροί, μύθοι και ιστορία της μακεδονικής γης, εκδ. Άμμος, 1993.
- Καρρά Α., Η Μαρμαρίνα, εκδ. Μετόπη, 1982.
- Κουρτίδης Αλέξανδρος, Κονιδάρης Γιώργος, Στα Παλιά Χρόνια, εικ. Γιώργος Κωνσταντινίδης, εκδ. Α.Σ.Ε.
- Κρεμμύδας Β., Μαρκιανός Σ., Ο Αρχαίος κόσμος, εκδ. Γνώση, 1987.
- Κροντηρά Λήδα, Γνωριμία με το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, 1985.
- Κροντηρά Λήδα, Πρώτη γνωριμία με την Αθήνα του Περικλή, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, 1993.
- Λαμπέν Ζαν Μισέλ, Λεκλέρκ Νικόλ, Ταξιδεύοντας στην Αρχαία Ελλάδα (μετ. Ιωάννης Βλαντής), εκδ. Πατάκη.
- Laurie A., Πρόας ο Νικίου, εκδ. Εστία.
- Loveance R, Wood T., Αρχαία Ελλάδα (μετ. Λουκία Παρίση, Μαρία Λιάπη), εκδ. Πατάκη, 1993.
- Μακντόναλντ Φίονα, Ο κόσμος στους χρόνους του Μεγάλου Αλεξάνδρου, εκδ. Πατάκη, 2000.
- Μαξίμου Π., Ιστορίες γύρω από την Ακρόπολη, εκδ. Το Ελληνικό Βιβλίο, 1975.
- Μαυροειδή - Παπαδάκη Σοφία, Ο μικρός Περιηγητής, Α', Β', Γ', εκδ. Καστανιώτη.
- Μαυροκεφάλου Λιλή, Άγης, εκδ. Κέδρος, 1977.
- Μαυροκεφάλου Λιλή, Κλεομένης, εκδ. Κέδρος.
- Μελάς Α., Ο μικρός Πλούταρχος, εκδ. Παπαδημητρίου, 1984.
- Μηλιάδης Γ., Ιστορίες από τον Ηρόδοτο, εκδ. Αστήρ, 1992.
- Μπουλώτης Χρήστος, Το άγαλμα που κρύωνε, εκδ. Πατάκη.
- Νάκου Ειρήνη, Ταξίδι στα Αρχαία χρόνια, εκδ. Κέδρος, 1987.
- Νάκου Ειρήνη, Ταξίδι στην Ελληνιστική εποχή, εκδ. Κέδρος, 1993.
- Νικολοπούλου Αγγελική, Όταν οι Πέρσες, εκδ. Αστήρ.
- Terry Deary, Οι Πολυμήχανοι Έλληνες (σειρά: Εξωφρενική Βιβλιοθήκη), εικ. Martin Brown, εκδ. Ερευνητές.
- Fiona Mac Donald, Θέλω να ξέρω γιατί οι Έλληνες Έχτιζαν Ναούς, εκδ. Σίρις, 1977.
- Fiona Mac Donald, Περιπλάνηση σε έναν Αρχαίο Ελληνικό Ναό, Περιπλάνηση στην Ακρόπολη και στην αρχαία Αθήνα, εικ. Mark Bergin, εκδ. Μοντέρνοι Καιροί.
- Οι κωμωδίες του Αριστοφάνη σε κόμικς (Αχαρνείς, Ιππείς, Νεφέλες, Σφήκες, Ειρήνη, Όρνιθες, Λυσιστράτη, Θεσοφοριάζουσες, Βάτραχοι, Εκκλησιάζουσες, Πλούτος), Διασκευη-κείμενα: Αποστολίδης Τάσος, Σκίτσα: Ακοκαλίδης Γ., εκδ. Γράμματα
- Πανουτσοπούλου Κ., Κόρινθος: η ραγισμένη πολιτεία, εκδ. Καλέντης, 1989.
- Παπαδημητρίου Κ., Γνωριμία με την Αρχαία Ελλάδα, εκδ. Σμυρνιωτάκης Ι.
- Πατεράκη Γ., Η κληρονομιά της Χαιρώνειας, εκδ. Πανέζης, 1993.
- Πατεράκη Γ., Στη Μακεδονία μια φορά, Η σπίθα που έγινε φωτιά, εκδ. Ψυχογιός, 1994.
- Πατεράκη Γ., Στον ίσκιο της πέτρινης κολόνας, εκδ. Μίνωας, 1994 (Αρχαίοι θησαυροί της Αίγινας).
- Πατρα Ν., Ξαφνικά το καλοκαίρι στον Ωρωπό, εκδ. Σπάθης, 1990.
- Ποταμίτης Δ., Ιστορίες του παππού Αριστοφάνη, εκδ. Διαχρονική, 1978.
- Pearson A., Η Αρχαία Ελλάδα, εκδ. Δελθηανάση, 1992.
- Ράντζι Κάρλο, Ο άνθρωπος 70.000.000 χρόνια, εκδ. Γνώση.
- Σακελλαρίου Χάρης, Η φωτιά που δεν σβήνει, εκδ. Καστανιώτη, 1985.
- Σακελλαρίου Χάρης, Ιστορίες από την αρχαιότητα, εκδ. Ατλαντίς.
- Σακελλαρίου Χάρης, Ένα παιδί από σίδηρο, εκδ. Ε. Μόκας, 1988 (Αρχαία Σπάρτη).
- Σακελλαρίου Χάρης, Ιστορίες και ανέκδοτα από τον αρχαίο κόσμο, εκδ. Καστανιώτη, 1991.
- Σακκά - Νικολακοπούλου Ναννίνα, Νίλων ο Κροτωνιάτης, εκδ. Φυτράκη.
- Σαραντίτη - Παναγιώτου Ελένη, Ο κήπος με τα αγάλματα, εκδ. Καστανιώτη.
- Σίνου Κίρα, Κάτω από τον ήλιο της Μακεδονίας, εκδ. Κέδρος, 1992.
- Σίνου Κίρα, Συνάντηση στους Δελφούς, εκδ. Καστανιώτη, 1987.

Ίδέες και δοκιμές μέσα από την τάξη

- Σπαθάρη Ε., Το Ολυμπιακό πνεύμα, εκδ. Αδάμ, 1992.
- Σταθάτου Φράνση, Το θαύμα της Ρόδου, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1980.
- Ταρσούλη Γ., Παραμύθια από την Αρχαία Ελλάδα, εκδ. Αστήρ.
- Τσαμαλής Κ., Στην Αθήνα του Περικλή, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Τζώρτζογλου Νίτσα, Προ Χριστού στη Βραυρόνα, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1980.
- Τζώρτζογλου Νίτσα, Περπατώντας στους αιώνες, εκδ. Καστανιώτη, 1985.
- Τζώρτζογλου Νίτσα, Η λευτεριά μιας πολιτείας, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1976.
- Τσουκαλάς Γιώργος, Στα χρόνια του Περικλή, εικ. Σ. Σταυρόπουλος, εκδ. Άγκυρα.
- Fagg Christopher, Αρχαία Ελλάδα (μετ. Γιάννης Θωμόπουλος), εκδ. Μίνωας, 1978.
- Φωκά Ιωάννα - Βαλαβάνης Πάνος, Αρχιτεκτονική και Πολεοδομία, Κέδρος 1992.
- Φωκά Ιωάννα, Βαλαβάνης Πάνος, Ανακαλύπτω την αρχαία Ελλάδα, Τα αγγεία και ο κόσμος τους, Κέδρος 1990.
- Φωκά Ιωάννα, Βαλαβάνης Πάνος, Νάκου Ειρήνη, Περίπατοι στην Αθήνα και την Αττική, Τόποι, θεοί, μνημεία, Κέδρος 1994.
- Φωκά Ιωάννα, Βαλαβάνης Πάνος, Νάκου Ειρήνη, Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Dian Books, 1995.
- Χατζηαναγνώστου Τ., Η φλόγα της νιότης, εκδ. Άγκυρα, 1992 (Περσικοί πόλεμοι).
- Χατζηαναγνώστου Τ., Ίτε παιδιά, εκδ. Εστία (Αρχαία Ιωνία-Αθήνα).
- Χορτιάτη Θέμη, Στη Βέροια, στη Βεργίνα, εκδ. Κέδρος.
- Ψαραύτη Λίτσα, Στα βήματα του Σαμοθηρίου, εκδ. Καστανιώτη, 1983.
- Ψαραύτη Λίτσα, Το χαμόγελο της Εκάτης, εκδ. Πατάκη, 1995.

Ρωμαϊκά χρόνια

- Καραστάθης Κ., Η επανάσταση και ο Σύλλας, εκδ. Ακρίτας, 1990 (Η Ρωμαϊκή κυριαρχία στην Ελλάδα).

Τσαρλς Λε Μπρεν, Ο Αλέξανδρος και η οικογένειά του Δαρείου, 1688 (ταπισερί)

- Μακίβερ Σ., Αρχαία Ρώμη (σειρά: Βιβλία γεμάτα γνώσεις), εκδ. Πατάκη, 1997.
- Μαυροειδή - Παπαδάκη Σοφία, Μύθοι και θρύλοι της Ρώμης, εκδ. Καστανιώτη.
- Σκανδάλης Χρ., Στην αρχαία Αμβρακία, εκδ. Εκπ. Κωστέα-Γείτονα, 1989 (Η Πολιορκία της Αμβρακίας από τους Ρωμαίους).
- Ταρσούλη Γεωργία, Δύο Ελληνόπουλα στα χρόνια του Νέρωνος, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Ganeri Anita, Ματιές στον κόσμο, Ρωμαίοι, μτφρ. Κώστας Καραπατσόπουλος, εκδ. Εκπαιδευτική Ύδρια, 1994.
- Ganeri Anita, Αυτοκράτορες και μονομάχοι και άλλα επαγγέλματα στην αρχαία Ρώμη, εκδ. Σίρρις, 1999.
- James Simon, Αρχαία Ρώμη (Ματιές στην ιστορία), μτφρ. Λουκία Παρίση και Μαρία Λιάπη, εκδ. Πατάκη, 1993.
- Morley, Περιπλάνηση σε μια ρωμαϊκή βίλα, εκδ. Μοντέρνοι Καιροί, 1999.
- Ventura P. και Paolo Cesenari G., Πομπηία και η έκρηξη του Βεζούβιου (σειρά: Αναζητώντας τους χαμένους πολιτισμούς), εκδ. Άμμος, 1992.
- Stroud Jonathan, Αρχαία Ρώμη (σειρά: Περιηγητές), εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2001
- Peris Carme, Verges Gloria, Ταξίδι στην Ιστορία, Ελλάδα και Ρώμη, μτφρ. Ιωάννα Φωκά, εκδ. Κέδρος, 1996.
- Συλλογικό έργο, Η ιστορία του ρωμαϊκού λαού, εκδ. Larousse - Δελθηανάση.

Βυζαντινά χρόνια

- Δέλτα Π.Σ., Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας,
- Ευαγγελίδη Αγάπη, Κάποτε στη Βασιλεύουσα, εκδ. Άγκυρα.
- Καλοκύρη Ελένη, Καλοκύρης Δημήτρης, Βασίλειος Διγενής Ακρίτας, εκδ. Κέδρος.
- Κλασσικά Εικονογραφημένα (θεματικός τόμος), Βυζαντινή Ιστορία, εκδ. Ατλαντίς, 2001.
- Κόλλια Τ., απ' των κάστρων τις Χρυσόπορτες (σειρά: Στους δρόμους του Βυζαντίου), εκδ. Καλειδοσκόπιο, 1998.
- Λαμπαδαρίδου-Πόθου Μαρία, Νικηφόρος Φωκάς, εκδ. Κέδρος, 1997.
- Λαμπαδαρίδου-Πόθου Μαρία, Η Δοξανιά, εκδ. Κέδρος, 1996.
- Λαμπαδαρίδου-Πόθου Μαρία, Πήραν την πόλη πήραν τη, εκδ. Κέδρος, 1997.
- Λούφα-Τζοάννου Θεοδώρα, Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, εκδ. Άγκυρα.
- Μαρκόπουλος Θάνος., Στο σχολείο με χαρτί και καλαμάρι (σειρά: Στους δρόμους του Βυζαντίου), εκδ. Καλειδοσκόπιο, 1999.
- Μαυροειδή - Παπαδάκη Σοφία, Ιστορίες από το Βυζάντιο, εκδ. Ατλαντίς
- Ντεκάστρο Μ., Το τέλος του Βυζαντίου, εκδ. Ακρίτας, 1995.
- Ντεκάστρο Μ., Βυζαντινή τέχνη, Οδηγός για παιδιά, εκδ. Κέδρος, 1999.
- Ντεκάστρο Μ., Διαβάζοντας τις βυζαντινές εικόνες,

Ίδέες και δοκιμές μέσα από την τάξη

εκδ. Ακρίτες, 1999.

- Παπάκου-Λαγού Α., Θεοδώρα η Τραπεζούντια πριγκίπισσα, εκδ. Αφοί Κυριακίδη, 1994.
- Ραβάνης-Ρεντής Δημήτρης, Η Ωραία Ελένη των Γαϊδάρων, εκδ. Κέδρος (η φραγκοκρατούμενη Ελλάδα του Μεσαίωνα)
- Σακελλαρίου Χάρης, Η φωτιά που δε σβήνει, εκδ. Καστανιώτης, 1985.
- Σίνου Κ., Το ασμένιο μενταγιόν, εκδ. Κέδρος, 1994.
- Σίνου Κ., Στην πόλη του Αϊ Δημήτρη, εκδ. Κέδρος, 1982.
- Σταμπόγλη Ε., Πρόσκληση σε γεύμα (σειρά: Στους δρόμους του Βυζαντίου), εκδ. Καλειδοσκόπιο, 1997.
- Σφαέλλου Καλλιόπη, Στον ίσκιό του Δικέφαλου, εκδ. Ψυχογιός, 1994.
- Ταρσούλη Γεωργία, Τη Υπερμάχω Στρατηγώ, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Τζώρτζογλου Νίτσα, Μια φορά στο Βυζάντιο, εκδ. Ατλαντίς 1997.
- Τσουγκαράκης Δημ., Βυζάντιο, εκδ. Πατάκη.
- Χατζή Γιολάντα, Θεσσαλονίκη, οδηγός για παιδιά, εκδ. Κέδρος, 1997.

Νεότερα χρόνια

- Βερν Ιούλιος, Οι πειρατές του Αιγαίου, εκδ. Αστήρ.
- Γκέρτσου-Σαρρή, Το κόκκινο της Ανατολής, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1991 (Αμπελάκια, τέλος του 18ου αιώνα).
- Γουλιμής Α., Η αόρατη σελίδα, εκδ. Ελευθερουδάκη, 1989 (Η εισβολή του Αττίλα στην Κύπρο).
- Γρηγοριάδου-Σουρέλη Γαλάτεια, Καπετάν Κώττας, εκδ. Ψυχογιός.
- Γρηγοριάδου-Σουρέλη Γαλάτεια, Ο Μικρός Μπουρλουτιέρης, εκδ. Πατάκη, 1989.
- Γρηγοριάδου-Σουρέλη Γαλάτεια, Τα σκυλιά του Αγίου Βερνάρδου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1994 (Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος).
- Γρηγοριάδου-Σουρέλη Γαλάτεια, Ο τελευταίος αποχαιρετισμός, εκδ. Ψυχογιός (Μικρασιατική καταστροφή)
- Δεϊμέζη-Καλιότσου Άννα, Τα γκριζα χρόνια, εκδ. Πατάκη. (Πόλεμος 40-41 και Γερμανική Κατοχή)
- Δικαίου Ελένη, Τα κοριτσάκια με τα ναυτικά, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1991 (Μικρασιατική καταστροφή - Προσφυγιά)
- Δέλτα Π. Σ., Στα μυστικά του Βάλτου, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Ζέη Άλκη, Ο Μεγάλος Περίπατος του Πέτρου, εκδ. Κέδρος (Γερμανική Κατοχή)
- Ζέη Άλκη, Το καπλάκι της βιτρίνας, εκδ. Κέδρος. (καταδίκη ολοκληρωτικών καθεστώτων)
- Ζέη Άλκη, Κοντά στις ράγες, εκδ. Κέδρος. (καταδίκη ολοκληρωτικών καθεστώτων)
- Ιωαννίδης Ι.Δ., Τα τρία παιδιά, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1985 (Βαλκανικοί Πόλεμοι).
- Κανάβα Ζωή, Από κει βγαίνει ο ήλιος, Εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1984 (Γερμανική Κατοχή).
- Κανάβα Ζωή, Ο πολεμιστής του μεγάλου Κάστρου, εκδ. Απ. Διακονία, 1987 (Βιογραφία του Κύριλλου Λούκαρη).

Ραφαήλ, Ο Ιουστινιανός παραδίδει τον Κώδικα στους συμβούλους του, Βατικανό, Ρώμη

- Κλασσικά Εικονογραφημένα (θεματικός τόμος), Ελληνική Επανάσταση 21, εκδ. Ατλαντίς, 2001.
- Κλιάφα Μαρούλα, Ένα δέντρο στην αυλή μας, εκδ. Κέδρος (η εξέγερση των αγροτών της Θεσσαλίας)
- Κλιάφα Μαρούλα, Οι πελαργοί θα ξανάρθουν, εκδ. Κέδρος. (Δικτατορία)
- Λαμπαδαρίδου-Πόθου Μαρία, Σπίτι μου της Μικρασίας, εκδ. Κέδρος.
- Λάμπας Τάκης, Οι δυο πρίγκιπες, Αλέξανδρος Υψηλάντης - Δημήτριος Υψηλάντης, εκδ. Πατάκη.
- Λάμπας Τάκης, Ο Μακρυγιάννης, εκδ. Ατλαντίς.
- Λούφα-Τζοάννου Θεοδώρα, Στα χνάρια των φιλικών, εκδ. Άγκυρα.
- Μάρρα Ειρήνη, Το άδειο μπουκάλι, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1996 (Γερμανική Κατοχή)
- Μάστορη Β., Κάτω από την καρδιά της, εκδ. Πατάκη, 1995 (Διδακτορία).
- Μπαρτζής Γιάννης, Άργειος Εσπερινός (σειρά: Νεανική Βιβλιοθήκη), εκδ. Καστανιώτη.
- Ντελόπουλος Κυριάκος, Ο Άκης και οι Άλλοι, εκδ. Γνώση.
- Ούλμαν Φρεντ, Ξαναβρήκα το φίλο μου, εκδ. Πατάκη (Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος).
- Παπάκου-Λαγού Α., Μην κλαις μικρούλα μου, εκδ. Ε. Μόκας, 1988 (Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος-Γερμανική κατοχή).
- Παπαμόσχου Ηρώ, Το πέτρινο σπίτι, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1989 (Ιταλική Κατοχή).
- Πατεράκη Γ., Η αρχόντισσα του Αιγαίου, εκδ. Εκδόσεις των επτά, 1980.

Ίδέες και δοκιμές μέσα από την τάξη

- Πατεράκη Γ., Θυσία και Δόξα, εκδ. Δαμασκός, 1981 (Γρηγόριος ο Ε').
- Πατεράκη Γ., Ψαριανό και το καράβι, εκδ. Ευρωεκδοτική, 1979 (Κανάρης).
- Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου Λότη, Λάθος, κύριε Νόιγκερ, εκδ. Πατάκη (Κατοχή).
- Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου Λότη, Τραγούδι για τρεις, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1992 (Κατοχή).
- Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου Λότη, Ο μικρός αδερφός, εκδ. Πατάκη, 1986 (Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος).
- Ροδοπούλου Σούλα, Το σύνθημα "τα σαράντα κόσκινα", εκδ. Μόκας-Μορφωτική, Αθήνα 1988 (Αντίσταση).
- Ροδοπούλου-Ρόζου Σούλα, Εκείνοι τότε, εκδ. Μορφωτική 1988 (Κατοχή).
- Ρώσση - Ζαΐρη Ρένα, Ανδρέας Μιαούλης, εκδ. Μίνωας.
- Σακελλαρίου Χάρης, Αντιστασιακά παιδικά διηγήματα, εκδ. Κέδρος.
- Σαράντη Γαλάτεια, Στη χαραυγή της λευτεριάς, Οι Μπαρουτόμυλοι της Δημητσάνας, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Σαρή Ζωρζ, Κόκκινη κλωστή δεμένη, εκδ. Πατάκη (Κατοχή).
- Σαρή Ζωρζ, Τα γενέθλια, εκδ. Πατάκη (Δικτατορία).
- Σαρή Ζωρζ, Όταν ο ήλιος, εκδ. Πατάκη (Κατοχή στην Αθήνα).
- Σαρή Ζωρζ, Οι νικητές, εκδ. Πατάκη (Εμφύλιος).
- Σκανδάλης Χρ., Η μαρμαρένια κόρη κλαίει, 1984 (Έλγιν-Μάρμαρα Παρθενώνα).
- Σκιαδαρέση Μαρία, Κωνσταντίνος Κανάρης, εκδ. Άμμος.
- Σολωμού-Ξανθάκη Β., Ιερός Λόχος, εκδ. Κέδρος.
- Σταθάτου Φρ., Φως από το Αρκάδι, εκδ. Εστία, 1982.
- Στρατική Πότη, Το Αθάνατο 21 (2 τόμοι), εκδ. Στρατική.
- Στρατική Πότη, Κολοκοτρώνης, η αδούλωτη γενιά (σειρά: Πινακοθήκη των ηρώων του 1821), εκδ. Στρατική.
- Στρατική Πότη, Αθανάσιος Διάκος και Μάρκος Μπότσαρης (σειρά: Πινακοθήκη των ηρώων του 1821), εκδ. Στρατική.
- Στρατική Πότη, Καραϊσκάκης, ο σταυραετός της Ρούμελης (σειρά: Πινακοθήκη των ηρώων του 1821), εκδ. Στρατική.
- Στρατική Πότη, Μπουμπουλίνα και Μαντώ Μαυρογένους (σειρά: Πινακοθήκη των ηρώων του 1821), εκδ. Στρατική.
- Σφαέλλου Καλλιόπη, Για τον πατέρα, εκδ. Πατάκη.(Κατοχή-Στρατόπεδα συγκέντρωσης)
- Σφαέλου-Βενιζέλου Κ. Α., Το Λιονταρόπουλο, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Σωτηρίου Διδώ, Μέσα στις φλόγες, εκδ. Κέδρος.(Προσφυγιά)
- Τσίρος Σπύρος, Οι πηλίνες Μούσες, εκδ. Κέδρος (Γερμανική Κατοχή)
- Φέντον Έντουαρντ, Το πρωινό των θεών, μτφρ. Νίτσα Χαρβάτη, εκδ. Κέδρος (Δικτατορία)
- Φίλντιση Σοφία, Ο μεγάλος μας αδελφός, εκδ. Μίνωας.

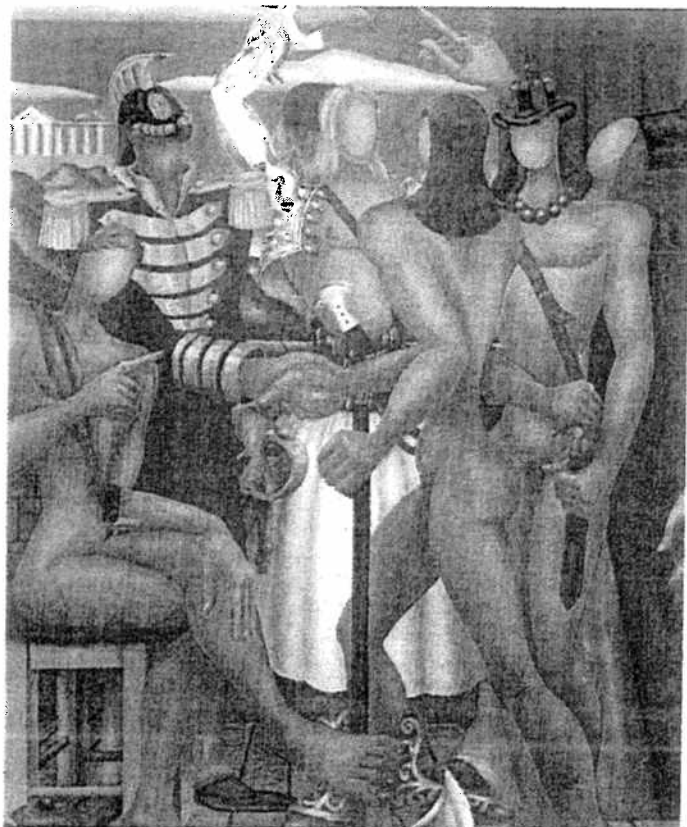
Ευγένιος Ντελακρουά, Η Ελλάδα θρηνεί πάνω στα ερείπια του Μεσολογγίου, Μπορντό, Μουσείο Καλών Τεχνών

- Φωτιάδου-Μπαλαφούτη Γ., Ποτέ ξανά, εκδ. Καστανιώτη, 1987 (Κατοχή-Εμφύλιος).
- Χατζή Γιολάντα, Στα χρόνια του Τρικούπη, εκδ. Κέδρος.
- Χατζηβασιλείου Β., Τα χρόνια της αλμύρας, εκδ. Α.Σ.Ε., 1989 (Μικρασιατική καταστροφή).
- Χατζηχάνα Φ., Η Ντιντόν, ο Ισαβελάκης μου κι εγώ, εκδ. Καστανιώτη (Η εισβολή του Αττίλα στην Κύπρο).
- Χόπκινσον Κριστίνα, Ο Εικοστός Αιώνας, η ιστορία του, μτφρ. Τζένη Γαβαλάκη, εκδ. Πατάκη, 1996.
- Χωρεάνθη Ε., Μεσολόγγι-Η πολιτεία του νερού, εκδ. Καλέντη, 1992.
- Ψαραυτή Λίτσα, Το διπλό ταξίδι, εκδ. Πατάκη. (Προσφυγιά)

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Μυρσίνη Ζορμπά, "Ανάγνωση και Σχολείο", στο Ανάγνωση και Σχολείο, Διημερίδα για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 21-22 Φεβρουαρίου 1997, εκδ. Εθνικό Κέντρο Βιβλίου - Ο.Ε.Δ.Β., σ. 11-12.
2. Για τα λογοτεχνικά κείμενα στη διδακτική του μαθήματος της Ιστορίας, βλ. Βαγιανός Γ., Η διδασκαλία της Ιστορίας μέσα από τα λογοτεχνικά κείμενα, Αθήνα 1995.
3. Ο Απόστολος Σαχίνης ορίζει ως ιστορικό το μυθιστόρημα που έχει σαν θέμα πρόσωπα και γεγονότα μιας περασμένης εποχής (την οποία ο συγγραφέας δεν έζησε) και δημιουργεί το ιδιαίτερο χρώμα του τόπου και του χρόνου (Απόστολος Σαχίνης, Το Νεοελληνικό μυθιστόρημα, εκδ. Εστία).
4. Η διδασκαλία των ιστορικών μυθιστορημάτων προτείνεται να ακολουθεί σε γενικές γραμμές την εξής

Ίδέες και δοκιμές μέσα από την τάξη

Νίκος Εγγονόπουλος, *Ο Όρκος των Φιλικών*

σειρά: α. ανάγνωση του κειμένου, β. αναδόμηση, γ. συζήτηση και δ. δημιουργικά παιχνίδια.

5. Perry Nodelman, *The pleasures of Children's Literature*, εκδ. Longman, New York & London 1992, όπως αναφέρεται στο: Μένη Κανατσούλη, *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας*, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1997, σελ. 30.

6. Περισσότερες δραστηριότητες στο: Πόσλιανεκ Κρίστιαν, *Να δώσουμε στα παιδιά την όρεξη για διάβασμα*, μτφρ. Στέση Αθήνη, εκδ. Καστανιώτη, 1992 και στο: Σταύρος Γρόσδος, *"Πάμε βιβλιοθήκη;"* (εκπαιδευτικό πρόγραμμα για παιδιά), περ. *Ανοιχτό Σχολείο*, τ. 73/1999, σελ. 7-17. Οι δραστηριότητες που περιγράφονται εδώ είναι ενδεικτικές. Οι μαθητές/τριες θα προτείνουν τις δικές τους δραστηριότητες και θα μας καταπλήξουν για άλλη μια φορά με την εφευρετικότητά τους.

7. Ντανιέλ Πένακ, *Σαν ένα μυθιστόρημα*, μτφρ. Ρένα Χατχούτ, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1996.

8. Παιχνίδι θησαυρού μέσα στη βιβλιοθήκη προτείνεται στο: Σταύρος Γρόσδος, *"Πάμε βιβλιοθήκη;"* (εκπαιδευτικό πρόγραμμα για παιδιά), περ. *Ανοιχτό Σχολείο*, τ. 73/1999, σελ. 12.

9. Περισσότερα για τα κόμικς στο σχολείο στο: Σταύρος Γρόσδος, Ευγενία Ντάγιου, *"Κόμικς στο Σχολείο. Από την ολική απόρριψη και την ενθουσιώδη αποδοχή στη δημιουργική χρησιμοποίηση"*, περ. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ. 107-108/1999.

10. Τα περιοδικά κόμικς, επιλεγμένα προσεκτικά από το δάσκαλο, αποτελούν ενδιαφέρουσα εναλλακτική πηγή γνώσεων στο μάθημα της ιστορίας... Τα

πλεονεκτήματα αυτής της προσέγγισης στη διδασκαλία είναι η σχηματοποίηση των γνώσεων και των πληροφοριών και η ελκυστικότητα των εικόνων. Αμφιβολίες εκφράζονται για την ακρίβεια και την αξιοπιστία των πληροφοριών. Ο Αστεριζ, ο Τεν Τεν, ο Ιζνογκούντ, αλλά και οι "ελληνικές" Κωμωδίες του Αριστοφάνη σε κόμικς βοηθούν στην προσέγγιση με παλιότερους και σύγχρονους πολιτισμούς.

Στον Αστεριζ απεικονίζεται η ζωή των απλών ανθρώπων κυρίως κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Ο τρόπος ζωής, οι συνήθειες, τα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά, η ενδυμασία και πολλά άλλα των λαών της "ρωμαιοκρατούμενης" Ευρώπης παρουσιάζονται με ελκυστικό τρόπο στα παιδικά μάτια. Ο Φάνης Κακριδής έβαλε τον Αστεριζ να μιλάει αρχαία ελληνικά σε τρία τεύχη του περιοδικού. Ο φιλόλογος Χ. Δάλκος και ο σκιτογράφος Ν. Κατσέλης περιγράφουν το συντακτικό της αρχαίας ελληνικής σε 12 κωμικογραφήματα. Ο Τ. Αποστολίδης και ο Γ. Ακοκαλίδης σχεδιάζουν και μας παρουσιάζουν την ελληνική αρχαιότητα του 5ου αιώνα. Ο Τ. Αποστολίδης με τη βοήθεια του εικονογράφου Κ. Βουτσά διασκεύασε σε κόμικς τριάντα οκτώ από τους πιο γνωστούς μύθους του Αισώπου και παρουσίασε μια παρωδία μυθολογίας με πρωταγωνιστή τον Βούγδουπο. Κι ακόμα, σε μια διασκευή της Ελληνικής Μυθολογίας του Ν. Τσιφόρου, ο Ν. Παγώνης "εικονογράφησε" τον Ηρακλή, το Θησέα και τον Ιάσονα. Πλούσια είναι η θεματολογία των *"Κλασικών Εικονογραφημένων"* (Εκδόσεις Ατλαντίς - Μ. Πεχλιβανίδης και Σία) που μπορούν να αποδειχτούν πολύτιμα στην παρουσίαση της μυθολογίας και της ιστορίας. Μεταξύ των άλλων παρουσιάζουν με πλούσια εικονογράφηση κορυφαία πρόσωπα και γεγονότα της ελληνικής αρχαιότητας (ο Περικλής, ο Μέγας Αλέξανδρος, η μάχη του Μαραθώνα και των Θερμοπυλών, η ναυμαχία της Σαλαμίνας), το Δωδεκάθεο, άλλοι θεοί και ήρωες (Δάφνης και Χλόη, Δάμων και Φιντίας, Πάνας και Νύμφες), δραματική ποίηση (Αντιγόνη, Μήδεια, Ιφιγένεια στην Ταυρίδα) και άλλα πολλά. Δεν απουσιάζουν ιστορικές στιγμές της ρωμαϊκής αρχαιότητας (Ιούλιος Καίσαρ, Κλεοπάτρα, Οι τελευταίες ημέρες της Πομπηίας). (Σταύρος Γρόσδος, Ευγενία Ντάγιου, *"Κόμικς στο Σχολείο. Από την ολική απόρριψη και την ενθουσιώδη αποδοχή στη δημιουργική χρησιμοποίηση"*, περ. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ. 107/1999, σελ. 31).

* Ο Σταύρος Γρόσδος είναι εκπαιδευτικός και συγγραφέας βιβλίων τέχνης για παιδιά. Δημοσίευσε άρθρα και εισηγήθηκε σε συνέδρια θέματα διδακτικής της τέχνης. Είναι επιμορφωτής εκπαιδευτικών στο 1ο και 2ο Π.Ε.Κ. Θεσσαλονίκης και στο Π.Ε.Κ. Καβάλας. Έχει πειραματιστεί με τη διδασκαλία μορφών μοντέρνας τέχνης σε σχολεία της Θεσσαλονίκης και έχει εκπονήσει και εφαρμόσει εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά. Υπήρξε μέλος συντακτικής ομάδας προγραμμάτων του ΥΠ.Ε.Π.Θ. (βιβλία με γλωσσικό υλικό) και παραγωγός εκπαιδευτικού υλικού (ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Υπ. Πολιτισμού). Είναι στέλεχος του προγράμματος ΜΕΛΙΝΑ - Εκπαίδευση και Πολιτισμός.